

Erdély a kolozsvári Szabó Dénes szemével

Fényképkiállítás a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen a 18. Filmtettfeszt keretében

Szabó Dénes és a Fotofilm válogatott képei a budapesti Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményéből címmel nyílt kiállítás Kolozsváron a 18. Filmtettfeszt keretében.

A budapesti Országos Széchényi Könyvtár 1982-ben vásárolt meg több ezer üveg- és cellulóznegatívot. A feldolgozás során kiderült, ezek a negatívok együtvé tartoznak: a hajdan Kolozsvárott működő Fotofilm cég és Szabó Dénes archívumának egy részét alkotják. A mintegy 3200 negatív döntő része városkép, tájkép, s a cég képeslap-kiadói tevékenységéhez kapcsolódik. Egyedi felvételek, és már feliratozott, sokszorosításra előkészített képeslapnegatívok egyaránt szép számban vannak a gyűjteményben. Az 1930-as és 1940-es évek elejének erdélyi városai, fontosabb épületei, falvai, természeti szépségei tárulnak elénk. Néhány esetben a képen rögzített pillanat már csak emlék. Soha többé nem látható a valóságban. Műtermi fotók, családi, társadalmi események felvételei is felidéznek a mai szemlélőnek a nyolc évtizeddel ezelőtti látványt és hangulatot. A főleg városképeket és tájképeket bemutató tárlat a két világháború közötti Erdélyt idézi meg, több olyan rögzített pillanattal, amely már csak emlék, a valóságban soha többé nem látható.

Rögzített pillanat

Városok, terek, parkok, és minden egyéb létező múltékony és változékony. Hogy mégis megmaradtak valamilyen formában, azt Szabó Dénesnek is köszönhetjük, akinek nevére sajnos ma már kevesen emlékszenek, pedig a 20. század egyik legjelentősebb kolozsvári fotográfusa volt.

Nagyváradon született 1907-ben, és ahhoz képest, hogy életében viszonylag széles körű elismerésnek örvendett, részletes életrajzi adatait egyelőre még homály fedi. Ami elég különös, hiszen több jelentős kolozsvári fényképész dolgozott vele, illetve sokan tartották mesterüknek. Ami biztosnak látszik: Németországban, az AGFA cégnél

Szabó Dénes fotóművész évtizedekig volt a kolozsvári színház és opera fényképész

tanulta ki a mesterséget, 1935-től pedig a kincses városban dolgozott, akkor vált a Fotofilm vállalkozás munkatársává. Egyik közeli tanítványa és barátja, Klein András fotóművész nemrégiben a következőket mondta mesteréről: „ő nagyon szerette Kolozsvárt, de a város mára elfeledte az 1982-ben elhunyt kiváló fényképészt. Emlékezzünk rá, mert igazi művész és barát volt, ugyanakkor nagyszerű ember”. Évtizedekig Szabó Dénes volt az, aki a színházak, az opera művészeiről a legjobb fotókat készítette, és sokáig nemcsak alkalmazottja, hanem vezetője is volt Kolozsvár egyik kiemelkedő fotóstúdiójának, az említett Fotofilmnek.

A megörökített Erdély

A vállalkozás filmforgalmazási tevékenysége révén fontos szerepet töltött be Erdély kulturális életében, és amint azt a kiállításon látható negatívgyűjtemény is bizonyítja, nem elhanyagolható a szerepe az erdélyi képeslapok készítésében és forgalmazásában sem. Egyébként Szabó Dénes Erdély igencsak változatos helyeit járta be és fotózta le, a stúdióinak készült munkái között láthatók képeslapok, fényképek Désről, Brassórol, Nagyváradról,

Magyarlápósról, Székelyudvarhelyről, Zetelakáról, Barótról. Fényképezőgéppel megörökítette az

utókornak a jelentős fürdőhelyeket korabeli állapotukban – Szent Anna-tó, Tusnádfürdő, Kolozs –,

Kamerájával társadalmi eseményeket is megörökített Szabó Dénes

életképeket készített a Csíksomlyói búcsúról is. Érdekesek az emberek hétköznapjairól készült fotói is, amelyeken művészi igényességgel fényképezett beszélgető embereket, esküvői jókedvet vagy boldog gyerekkarcokat.

A kolozsvári színházban és operában sokat fényképező Szabó Dénes érdeme, hogy a nagy művészelődők arcképei, mozdulatai, az emlékezetes előadások sokasága megmaradt számunkra – ha csak fényképpapíron is. Csodálattal lehet adózni e fekete-fehér fotóknak és a fényképésznek, hiszen Szabó idejében a fényképezés nem volt épenséggel olcsó mulatság, nem lehetett több száz felvételt készíteni, ameddig egy jó lett, és számítógépen sem lehetett kiigazítani a hibákat. Igazi művészi szem és érzék kellett ahhoz, hogy valaki hírnevet szerezzen e műfajban. És ahogyan a jelen kiállítás is bizonyítja: Szabó Dénes maradéktalanul kiérdemelte a művész jelzőt.

A kiállítás kurátora Csillag Katalin művészettörténész. Társzervezői: OSZK, Erdélyi Audio vizuális Archívum, Magyarország kolozsvári főkonzulátusa, Sa pi en tia, Filmtett. A tárlat október 17-ig látogatható a Sapientia egyetem Tordai úti épületében.

NÁNÓ CSABA

TranzitFeszt: ünneplőbe öltözött a Szatmárnémeti Északi Színház

Szeptember 28. és október 7. között szervezte meg a Szatmárnémeti Északi Színház a TranzitFeszt elnevezésű fesztivál második kiadását. Az esemény sajtótájékoztatóval vette kezdetét, melynek keretében Kereskényi Gábor, Szatmárnémeti polgármestere gratulált a TranzitFeszt szervezőinek ahhoz, hogy tíz napra a Kárpát-medencei színjátszás fellegrárává alakították a várost, újult erővel felélesztve a néhány évvel ezelőtt megszűnt szatmári színházi fesztivál hagyományait. Nagy Orbán, a színház vezérigazgatója arra hívta fel a figyelmet, hogy az idei fesztivál

tematikája az identitás, amivel kapcsolatban a párbeszéd elindítása különösen a centenáriumi évben válik fontossá. Ovidiu Caița, a színház román társulatának igazgatója az egykori, hosszú éveken keresztül megszervezett Sorompók nélkül fesztiválra emlékezett, amelyet a támogatások megvonásával az előző városvezetés megszüntetett. Szerinte a TranzitFeszt másodszori megszervezésével tovább erősítik a szatmári színházi fesztivál presztízsét, de hátrányt jelentenek az elvesztegetett évek.

Bessenyei Gedő István, a Harag György Társulat művészeti igaz-

gatója a fesztiválematika kapcsán kiemelte: az előadások széles körben, több nézőpontból vizsgálják az identitás fogalmát, hiszen a nemzeti mellett beszélhetünk mások mellett szakmai, szexuális, vallási identitásról is. Hozzátette: Romániában egyedülálló román-magyar közös szervezésű a TranzitFeszt és jó lenne, ha a példát máshol is követnék – a párhuzamos társadalmi monológokat dialógusokká alakítva.

A fesztivál programja igen gazdag és sokszínű volt, a műsorban a színházi előadások mellett könyvbemutatók és workshopok is

szerepeltek. Ugyanakkor számos értékes magyar nyelvű előadást láthatott a szatmári publikum a fesztivál tíz napja alatt, mások mellett a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház, a debreceni Csokonai Nemzeti Színház, a Miskolci Nemzeti Színház, a Kolozsvári Állami Magyar Színház és a kaposvári Csiky Gergely Színház előadásában. A programban szerepelt továbbá a chicagói Trap Door Theatre és a chișinăui Eugen Ionesco Színház, illetve két román-magyar nyelven játszó, a fesztiválba kétnyelvű előadásokkal beválogatott színházi műhely is –

így az identitás fogalma valóban több szempontból, nézőpontból lett problematizálva, külön hangsúlyt fektetve a román-magyar együttélés kérdéskörére.

A fesztiválelőadások túlnyomó része román, illetve magyar felirattal volt látható, a produkciókat szakmai kerekasztalok, kötetlen beszélgetések alkalmával elemezték a színház büféjében.

A fesztiválprogramban több mint húsz színházi produkció és egyéb kísérőrendezvény szerepelt, ezek nagy része telt ház előtt zajlott.

N.C.S.